

COSINZEANA

Anul X. No. 36

5 Septembrie 1926

In acest număr:

ION AGÂRBICEANU: *Instrăinarea sâtenilor de școală*

TEODOR MURĂȘANU: *Glas din tumult*

OCTAVIAN VOROBCHIEVICI: *Cea dintâi poezie*

MUNTEANU-MIO: *Ciobănița din Olimp*

VICTOR RĂKOSI: *Crocodilul, traducere de I. Const. Delabaia*

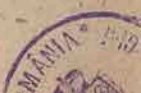
S. BORNEMISA: *Duhul cel rău, roman*

Insemnări: Două asociații culturale, Liceul Aurel Vlaicu, Un an dela moartea lui Ion Slavici, O nouă piesă școlară a dnei Elena Dr. Aciu, etc. etc.

⋮ Revistă literară săptămânală ⋮

Director : Sebastian Bornemisa

Redactor : D. I. Cucu

INSTRĂINAREA SĂTENILOR DE ȘCOALĂ

de I. AGĂRBICEANU

Cu prilejul congresului general al învățătorilor din Ardeal și Banat, ținut zilele trecute la Brașov, președintele Asociației a făcut, în fața ministrului instrucției publice, triste constatări în legătură cu roadele instrucției la sate: Obligatorivitatea învățământului primar, cuprinsă în lege, nu e înțeleasă după întreaga fei importanță de lumea satelor, analfabetă până la peste 50%. Pe de altă parte instrucția obligatorie își are sancțiunile prevăzute în lege, prin cari, organele ce le aplică, instrăinează și mai mult pe săteni de școală, adeseori neobservându-se modalitățile cele mai ducătoare la scop în aplicarea sancțiunilor.

Cunoaștem și noi cazuri când pedepsele pentru părinții cari nu-și dau copiii regulat la școală, ori nu-i țin de loc, se încasează de două ori pe an, sau odată, în preajma examenelor, când se înțelege, nu mai folosesc nimănui: nici învățământului unui an care e pe sfârșite, nici copiilor cari rămân analfabeți. Părinții se trezesc deodată cu gloabe mari, și întâia persoană pe care cred că trebuie să se răzbune este tocmai învățătorul care a înaintat absențele.

Președintele congresului dela Brașov a constatat că de câțiva ani se observă o răceală tot mai mare a sătenilor față de școală. Intre cauzele cari au contribuit și contribuie la această instrăinare, pe lângă cele menționate, dsa a pus și luptele politice duse la sate cu prilejul alegerilor, când pe de-o parte se făgăduiește marea cu sarea, — și pentru cauzele școlare — ca de obicei să nu se înfăptuiască nimic, iar pe de altă parte adeseori învățătorul ajunge în divergență de păreri cu poporul ori cu preotul, zdruncinându-se armonia dintre popor și luminătorii lui, armonie care a fost temelul cel mai puternic în progresele instrucției la sate, — adăugăm noi.

Intr'adevăr îndată după unire și până bine de curând învățătorii arătau adeseori între piedecile progresului învățământului la sate școala confesională pe care poporul nu mai vrea să o susțină și în statul național, și asupra căreia cuvântul hotărîtor l-ar fi avut preotul care nu se pricepe în materie de pedagogie.

Era, după cum se știe, epoca ni-zuințelor de statificare a școlii confesionale, de emancipare a învățătorimeii de sub tutela bisericii. Suntem de părerea că armonia între fruntașii intelectuali ai satelor, de care se resimte învățământul primar, a început să fie frântă încă de pe atunci.

Dar acum învățătorii și-au văzut visul cu ochii: sunt cu toții funcționari retribuți de stat, scăpând de corvada salarizării prin repartiții asupra poporului. Acesta însuși ar trebui să fie mulțumit cu școala de stat, dacă într'adevăr a dorit-o, cum asigurau cercurile învățătorești.

Atunci cari sunt cauzele că de-o vreme încoace se observă o tot mai mare instrăinare a sătenilor de școală? Incultura, analfabetismul nostru nu poate fi o explicație, căci el exista și înainte, ba încă în măsură cu mult mai mare decât acum, și totuși altul era interesul poporului față de școala să satească.

Pedepsele prevăzute de obligativitatea învățământului nu sunt nouă, le-am avut și sub regimul unghuresc, se aplicau tot așa fără nici o metodă ca și azi.

Cauzele instrăinării, dacă ea există cum s'a afirmat în plin congres al învățătorilor, trebuie să fie cu mult mai adânci.

Și între ele ni se pare că nu va sta pe ultimul plan programa de studii a învățământului primar, plină de teorie până la paroxism.

Ne aducem aminte de epoca de înflorire a învățământului sătesc în

Ardeal. Înflorire nu în înțeles didactic ca o mare înmagazinare de cunoștințe, ci epocă înfloritoare prin atragerea ce o manifestau sătenii față de școală, deci tocmai elementul de al cărui lipsă se plâng acum învățătorii.

Nu aveam atunci școli de stat, ci școli ale bisericii; programul de studii nu însemna mare lucru, dar cuprindea tocmai aceea de ce avea lipsă poporul, lipsă simțită: cititul și scrisul, operațiile fundamentale ale aritmeticii, părți alese din istorie, și cântul, cântul bisericesc și cel profan.

Învățătorii iarăși nu erau cei mai mulți „diplomați”, dar în materiile pomenite știau să predea ceea ce știau și ei. Și de obicei, cei ce au învățat în aceste școli au reținut pentru viața întreagă puținul dar imediat folositorul rod: au ajuns cititori de gazete, cititori scrisorilor celor analfabeți, cântăreți de strună. Satul întreg vedea folosul școlii în lucrurile pe cari le înțelegeau și ei, și pe cari ar fi dorit să le știe.

Nu se poate spune că cu organizarea oficială a școlii populare, cu introducerea programelor aprobate de stat etc., s'ar fi potențat dragostea și încrederea sătenilor față de școală, în cele două decenii dinaintea de unire. Țăranii vedeau că în 4-6 ani obligatorii copiii lor nu rămân cu mai multă învățatură decât părinții lor cari au umblat două-trei ierni la școală. Programele încărcate cu steapă teorie rămăneau între cei patru pereți ai școlii; din ele școlarii nu aveau ce duce acasă, nu aveau ce duce în viață. Învățătorii, de teamă că nu vor exhauria programul și-i surprinde așa inspecția, neglijau tocmai părțile cele mai apreciate de popor în învățământul sătesc: cântarea bisericască, poeziile, istorioarele. În timpul din urmă tot mai rar se desprindea de lângă strună

dintre copiii de școală, câte unul să citească Apostolul.

* * *

Azi programa școlii primare e și mai încărcată de teorie și abstracțiuni nefolositoare, cu cari locuitorii satelor în veci nu se vor întâlni. Pe de altă parte vremile și schimbările de după războiu au pus și la sate o mulțime de probleme nouă, cari se agită, în cari vreau să vadă și nu pot. Necesități de natură economică, probleme practice, nizuinți de organizare colectivă, de valorizare a muncii, tot atâtea probleme pe care poporul dacă le ar vedea luminate prin școală, înstrăinarea de care se face plângere nu ar putea fi întâlnită. Căci nime, cu atât mai puțin poporul, nu înțelege să susțină o instituție după care nu are și un profit imediat, nici nu o poate aprecia dacă ea rămâne mereu străină de preocupările ei de fie care zi. Azi cititul, scrișul, și calculatul nu mai e de ajuns. Dar nime nu cere nici sintaxă, nici rădăcini pătrate, ci cunoștințe practice, folositoare în imediată legătură cu trebuințele vieții de azi, într'o așa de mare preface sub aspect agricol, industrial, economic.

Poporul își simte instinctiv nevoile și școala primară sătească e chemată să le ajute dacă voește să fie înțeleasă. Nevoile se schimbă dela o epocă la alta; școala sătească trebuie să țină pas cu aceste nevoi, dând instrucția corâspunzătoare.

Căci știm cu toții: nici un folos nu are țaranul cărturar că știe ce-i substantivul ori adjectivul, sau cum se formează o propoziție desvoltată, lucruri cari răpesc jumătate din instrucție, nici de alte abstracții, ci numai de cunoștințele pe care le poate aplica în viața de toate zilele.

Va fi având înstrăinarea sătenilor de școală și alte motive! Convingerea că deși a dat școala statului, tot ei duce greul; tulburarea armoniei dintre intelectualii conducători și săteni, emanciparea unor învățători pentru cari școala a ajuns a cincea roată la car, având alte ocupații mai rentabile; dihonnia stărnită de luptele politice etc., etc. Dar credem că întâiul motiv e acela, asupra căruia am stăruit: învățământul primar e prea îndepărtat de adevăratele nevoi ale lumii dela sate.

V

Glas din tumult

E-un chiot de lumină pretutindeni —

Cu 'nfricoșate prăbușiri de grindeni
Se dăruiește-un soare peste toate,
Răsuflă zarea răzimată'n coate,
Cu ochii roși, cu 'nsângerăți plămâni,
Cu pieptu'năbușit de săptămâni...
Și-un fulg de nor, un fir de vânt,
Din cerul milostiv și sfânt
Nu-și lasă umbra pe pământ...

Ne-am săturat de-atâta soare,
De sulifele lui ucigătoare,
In ochi, în cap, pe mâini, în gură
Simțim cumplita lui arsură,
Ca un blestem ne urmărește
Infricoșata lui văpaie
Și nu mai plouă, nu mai plouă —
Din ceru 'ncremenit și rece,
In fiecare zi ce trece
Cerșim cu brațele-amândouă
Un fulg de vânt, un strop de ploaie...

Dar, iată, s'a 'negrît un colț de zare,
Țâșnesc frumoase fulgere fugare,
Ca niște monștri-aproape, mai aproape
Vin norii 'n surde vijelii de ape,
Din margini până'n margini necuprinse
Se 'ntinde umbra lor biruitoare —
Și, iată, pe câmpia chinuită
Din milioanele de sulife aprinse
Svârțite 'ntr'una spre pământ din soare
N'a mai rămas măcar una 'ndoită...
Și ploaia se revarsă
Peste câmpia arsă —
Și plouă 'ntruna plouă,
Ne-aruncă norii apă
Cu brațele-amândouă..!

...Și-acum... acum e-un chin atâta apă,
Și nori, și vânt, și ploi supărătoare —
Ș'n vremea care trece ca o apă
Incet, măreață și nepăsătoare,
Ni-e dor din nou măcar de-o zi cu soare...
Ș'n lungile neliniști ce ne sapă
Cu ochii, și cu brațele-amândouă
Cerșim din cer o altă formă nouă...

...Și, nu știu, cum se face la 'ntâmplare,
Dar niciodată forma nou cerșită
Nu 'nfârzie prea mult tăgăduită!

Iar noi, din vreme 'nchisă sau senină,
Din răs și plâns, din noapte și din ziudă,
Din dulce-amar, din întunec și lumină,
Din întristări, din bucurii și glume —
Trăim o viață și durăm o lume,
Pe care s'o scuișăm de nu ne place,
Tovarăși, s'o desfidem cu piciorul
Și gura noastră mii de-ocări îi spund —
...Dar, alta mai frumoasă și mai bună,
Nici însuși Dumnezeu nu poate face..!

TEODOR MURĂȘANU

CEA DINTĂI POEZIE

de OCTAVIAN VOROBCHIEVICI

Intors cu spatele la clasă, profesorul de matematici înșira pe tablă, cu lovituri scurte de cretă, nesfârșite jocuri de cifre, cari apăreau cu zgomot sacadat ca la telegraf. Lipiți de pupitre, cu respirația tăiată, elevii migăleau în caete aceleași socoteli cari împăjenau tabla. Prin ferestrele deschise se revărsa peste obrajii palizi lumina tinerească a primăverii, privirea albastră a cerului și tot acel fraged parfum al anotimpului care te îndeamnă să-ți înalți brațele și să cuprinzi în ele făptura nedefinită pe care o simți plutind în atmosferă. Un plop cu frunze mici de argint ca mii de tamburine jucate de brațe străvezii, își fiutura pletele peste tulpina goală și strălucitoare în îmbrățișarea caldă a soarelui.

Cu ochii la el, departe de cea ce se petrecea la tablă, un singur elev din fundul clasei lega frământarea dintre ziduri cu belșugul de lumină care cânta afară. Frânturi din lumea lui îi treceau aburoase pe dinainte... Sala de meditație a internatului, cu lungi și triste ore de seară, închinată pregătirii lecțiilor... Dormitorul mohorât, unde se stingea toată larma zilei și unde adormea în patul rece, fără să viseze ca ceilalți mâna unei mame care să-i strecoare plapoma în jurul trupului... Culoarele întunecoase, cu uși trântite de vântul fennii, prin cari își plimba singurătatea în vacanțele de Crăciun, când toți plecau... Rătăcirile de Sâmbătă seara, pe stradele depărtate, când adăpostit de întuneric nu i-se mai vedeau hainele vechi de bursier orfan și ghetetele rupte... Imaginea de vis, zărită o singură dată, a unei tinere fete, cântând la pian, într-o casă de margine, fără să bănuiască ochii calzi cari o priveau din dosul perdelelor...

— Elevul din fund, care te uși pe fereastră!.. — se răsti dela tablă vocea aspră a profesorului. El însă nu auzi. Și ca în toate clipele când visurile îi năpădeau fința albă, degete subțiri se desprinseră din vid și i-se lăsară moi în mâini. Infiorat închise ochii și-și aplecă obrajii slabi în palme. Venise iarăși șteptata Sâmbătă. De îndată ce noaptea îngenuchia deasupra pământului, putea să-și ia din nou rătăcirile spre cuibul în jurul că-

ruia îi pluteau toate visurile. Nu luase nici o notă rea în cursul săptămânei, așa că nu putea fi „consemnat”. Pleoapele îi tremurară și un zâmbet fericit îi flufură în colțul buzelor.

— Dar ce, n'auzi? Dumneata de colo!.. Toate capetele se întoarseră spre el. Câțiva colegi izbucniră în râs. — Vino lângă mine și continuă! — Șușoteli și glume. — N'ai fost atent? Stai jos! Ai un unu! —

Și cu același joc grăbit cifrele își urmară înșirarea mecanică. Dar, dintr'o fereastră luminată își ridică mângăetori privirea doi ochi mari și buni spre ochii turburi ai tânărului care în noaptea aceea trebuia să stea închis între zidurile înalte ale internatului. Și două lacrimi stropiră podeaua, amestecându-se cu praful adus de atâtea călcăe nepăsătoare.

Noaptea, în sala de meditație a internatului, în timp ce elevii hoinăreau prin oraș, cineva rima cea dintâi poezie, pe ultima pagină a caetului de matematici.

CIOBĂNIȚA DIN OLIMP

de MUNTEANU-MIO

Mai sunt ceasuri lungi până la revărsatul zorilor. Făpturile-s adâncite în brațele lui Morpheus sau alte brațe mai moi, doar doi zei, Phoebus și Poseidon, coboară căscând din înaltul Olimpului. Chemați de tatăl zeilor la un sfat ceresc, s'au achitat cu prisosință și acum își plimbă maieștoasa lor figură până când sosi va carul lui Phoebus, se vor urca împreună până la mare, unde Poseidon își va da drumul în împărzița sa de apă; iar Phoebus își va continua mersul, luminând pământul. Așa s'au înțeles dar...

Poseidon aducându-și aminte că odată și nu tocmai de mult, s'a lăsat la fel din carul lui Phoebus și crezând că va cădea în apă, s'a rostogolit drept pe o stâncă unde s'a lovit foarte, îi zise tovarășului său: „De data asta să fim cu mai multă băgare de seamă, pentru-ca nu cumva sperându-ți-se cail ca și atunci, să mă trezesc din nou pe vârful vre-unei stânci și să mă lovesc la divinul meu corp. E dureros și neplăcut, ba chiar înjositor”. După aceasta începură să vorbească despre *durere*, găsind că e nepotrivită cu firea zeilor.

— Dacă și noi suferim, cel ce stăpânim lumea, întrucât ne deosebim de simplii muritori? Dimpotrivă, găsesc că ei sunt mai favorizați de soarte decât noi, căci suferind vor pune capăt zilelor când nu vor mai ști suferi, până când noi le vom îndura de-alungul veacurilor. Gândește-te numai la nenorocitul de Hefistos. E schlop și astăzi și suferă de reumă. E urât și poartă

coarne. De câte ori nu l'am auzit zicând, că și-ar pune capăt zilelor, dac'ar putea.

— Ai multă dreptate — răspunse Phoebus — dar cugetă că numai suferind vom cunoaște prețul plăcerii. Dacă n'ar exista pentru noi amarul, n'am cunoaște nici dulcele nectarului și te asigur că fără această beaură la mese, n'ai mai prinde nici un zeu la sfat. Dac'am fi senini, fără patimi și fără doruri, cine dintre noi ar mai îndeplini poruncile date de legea cerească. Ne simțind mulțumirea datoriei împlinite, cine ar mai cunoaște datoria? Ce rost ar mai avea să privesc din înaltul cerului clocotul pământului, când nu l'aș înțelege. Rugile lor mi-ar fi fără de folos, dacă n'aș ști să simt bucuria dărniceii. Găsesc că zeii fără patimi ar fi niște nerozi. Cugetă numai (aici zeul își mulcomi vocea) la Fatalitate, cel mai puternic dintre noi. E orb și fără sex. Fără patimi și fără virtuți. Deaceia conduce lumea și împreună cu ea și pe noi, fără măsură și la întâmplare. Pentru el nimic n'are preț, nici dragostea, nici răzbunarea. Legile îi sunt deci lipsite de înțeles și bun simț. Zeii trebuiesc să s'asemene întru toate oamenilor, căci numai cel ce greșește va ști să erte greșeliile. Pentru-că „Soartea” n'a greșit nici odată, hotărârile ei sunt neroade și nepricute. Dintre doi ce se luptă a ales acest zeu vreodată pe cel mai bun? Și-a cum-pănit vreodată judecata?

— Ori cât de înaltă va fi mintea, dacă nu locuiește în corp e fără de măsură. Inchipuește-ți o pasere ce

n'are cuib, ce zboară în veșnicie fără odihnă. Nu va cunoaște nici timp, nici loc, căci ne având clipe de odihnă, nu le va simți multumirea. Se va roti într'un cerc nebun fără țință și fără nici o lege. Durerile sunt ceia-ce ne învață prețul vieții.

Poseidon se pregăti să răspundă, când zăresc la poalele muntelui o preafrumoasă ciobăniță, mânăndu-si turma de oi în spre înălțimi. Și era atât de frumoasă această copilă, încât inima amândurora s'aprinde de o dragoste fără margini. Cum zeii sunt încrezuți în atotputernicia farmecului lor, se grăbesc amândoi într'acolo și căzând la picioarele fetei o roagă să îi iubească. Copila se minunează de o îndrăzneală atât de neobrăzată și ridicând ciomagul începe să le care lovituri în spate, în timp ce le vorbește astfel: „Derbedeilor și ticăloșilor, v'ați îmbătat fără pic de rușine și acum vă țineți de prostii. Vă cărăbăniți îndată și mai ales tu (adresându-se lui Poseidon) țap bătrân și neputincios, să n'asmuț câinii asupra voastră...”

Deodată însă simte că ciomagul din mână se preface într'un lanț și că e legată fără să mai poată mișca; iar cei doi o sărută cu patimă.

În acea clipă câinii de pază încep s'alunge oile în spre prăpastie. Ciobănița vede pericolul și se roagă înspăimântată: „Scăpați-mi turma și vă voi asculta stăruințele”. Poseidon fuge cel din'ăi la porunca copilei, până când Phoebus face doi pași și se reîntoarce zicându-i: „Lasă-le să plară, își voi da altele. Dacă vrei voi preface în oi cu lână de mătăasă toate pietrele muntelui”

„Ar fi minunat — îi răspunde copila — numai că nu te pot crede atât de puternic”.

Atunci Phoebus preface cu un semn în oi cu lână de mătăasă toate pietrele de pe coasta muntelui.

Copila se minunează foarte când vede această minune și cunoaște îndată că are în față un zeu, deaceia nu se mai lasă rugată și iubi pe zeu.

Acestea toate le vedea și Poseidon, care scăpase turma, dar se reîntorcea schiopotând mușcat de un câine. După-ce își șterge de sudori divina sa frunte, se gândește la răsbunare. Auzea cum nechezau fără astâmpăr caii lui Phoebus și își făuri un plan grozav. Se urcă în carul cu foc, dă biciu cailor turbați și trecând pe de-asupra tur-

melor de oi, le arde pe toate. Mână apoi armăsarii prin văzduhul fără hotar, spre a nu auzi chematul stăpânului lor. Îi galopează și apoi îi oprește de-odată, înspăimântându-i și sălbătăcindu-i. Îi lovește cu biciul de fulgere și când simte că nu-i mai poate stăpâni s'aruncă în mare, lăsând soarele la voia întâmplării.

Neînfrânații armăsari necheză turbați, s'apropie de stele, se cobor pe pământ, pustind hotare pe întindere de sute de zeci de mii de pași.

Și se făcu un fum înecăcios încât toți zeii începură să strănute, iar când strănută și Zeus, se cutremură pământul în Grecia, în țara Romanilor până la Gali.

— Eși, îi zice Zeus lui Hermes, și vezi ce poate fi.

Când auzi prăpădul, aproape să-l lovească râul de infuriat ce fu.

— Aduceți-mi fulgerul să-l trăsesc pe acest ticălos de Phoebus. De bună seamă îi beat netrebnicul și doarme dus în carul de foc. Phoebus desmetecit din beția dragostei aude vocea întărită a părinte și stă să leșine. Se desmeticește și păstorita și când își vede furmele arse, începe să se vaete cu multă jale. Lui Phoebus i se rupe inima auzind-o, dar n'are timp s'o mângăe, căci simte pașii infuriatului părinte și îi este teamă că va fi trăznit. Aruncă deci o „beselă” iubitei și o ia la sănătoasa.

A treia zi Phoebus fu găsit într'o buturugă de vicleanul Hermes și puternicul Marte. Înghățat, fu dus pe sus înaintea atotputernicului tată, care îi rade două palme îndată ce îl vede și apoi chiamă pe toți zeii la sfat.

Acuza o susținu Hermes, martor era chemat Poseidon: iar Ceres veni cu o cerere de despăgubire din partea locuitorilor pământului.

Poseidon întreat asupra celor întâmplare, vorbi astfel: Preaputernice părinte și voi toți preaputernicilor! Jur pe capul nostru al tuturor, că nu voi spune decât adevărul... Coboram împreună cu Phoebus din înaltul cerului, când am zărit pe coasta sfântului munte o păstorită de o frumusețe uimitoare. Phoebus cel dintâu s'aprinde de o dragoste nefermuită și fuge la picioarele ei, târându-mă și pe-mine care cercam să-i mulcomesc patima prin cuvinte înțelepte. Totul fu însă zadarnic. Nebunia patimei îl răpise mintea. Nu se rușină să-i îmbră-

țișeze picioarele chiar în fața mea. M'am retras cu demnitate spre a nu mai vedea nimic și urcându-mă în carul cu foc, mă pusei s'aștept până ce acest orb al patmel se va deștepta din nebunia beției și va veni la datorie. Am adormit tot așteptându-l și nu m'am trezit decât în fundul mării pe coperișul palatului meu de cleștar, căci caii se speriaseră și urcându-se într'un sbor nebun în înaltul cerului, m'au răsturnat în împărăția mea de apă. Cele mai departe întâmplare nu le știu, căci lupteala căderii m'a amețit”.

Vorbi apoi Ceres cerând cinci milioane despăgubiri în aur: „Pe unde trec nu zăresc decât pustiu de morminte, n'aud decât bocete de guri flămânde. Copiii mușcă sânul mamel spre a-l stoarce de lapte și gura nu li-se umple decât cu sânge. Amanții își sorb sânge de pe buze. Soții își hrănesc soțiile cu sângele inimei lor. Și toate acestea din cauza nebuliei unui zeu. Atotdreptule! Ne ești tată al tuturor, fi aspru ca un părinte. Pedepsește-l pe acest nedem cu mânia dreptății!”

— Ce ai de z' ticăloșule, se răsti Phoebus către preamăritul Zeus.

— Nimic, răspunde cu demnitate Phoebus.

Am greșit, voi ispași greșala.

— Isoășirea va fi cruntă, răcnește Zeus. Drept despăgubire îți rețin salariul pe trei mii de ani și tot atâția ani vei sta la închisoare. Ziua vei lumina pământul, iar noaptea vei sta în celulă.

Abia se disolvă soborul și părintele zeilor se puse pe dormite, patru dintre atot puternici se coboară pe căi diferite spre locul unde știau că vor găsi pe preafrumoasa păstorită. Și erau acești patru zei: Poseidon, Marte, Hermes și Hefaistos.

Când s'au văzut lângă păstorita, care se văita și acuma, cu toții recunoscură c'au venit doar să vadă locul păcatului spre a se degusta și mai mult de păcat. Și apoi au plecat de acolo.

Hermes făurește sub fruntea-i vicleană un plan tot atât de viclean. Vrea să se scuture rând pe rând de acești rivali neplăcuți. Îi șoptește Aphroditei că soțul ei Hefaistos precum și amantul ei Marte se țin de răutăți, dau târcoale frumoasei ciobănițe. Atât îi trebuie celei mai frumoase dintre zeițe. Se repede într'o caleșcă trasă de doi porumbi și îi aduce de u-

rechi pe amândoi acasă, spunându-le că se plictisește și ar vrea să l se țină de urât.

Lui Poseidon, Hermes i-o face altcum. Il ademenește în cel mai înalt vârf al muntelui și apoi deacolo îl aruncă tridentul la zece mii de pași la vale. Neputinciosul de Poseidon nu va mai putea coborî, până ce nu își va avea tridentul drept razim. Inzădar răcnește: „Quos ego“, Hermes e la picioarele ciobăniței și o mângâie.

— Mai întâi de toate, vreau o turmă ce oi, țipă fata. Prefă arboreii pădurilor sau pietrele pământului în oi cu lână de aur. Până atunci nici un cuvânt de dragoste.

Și Hermes prefăce o pădure în oi cu lână de aur.

— Acum îți primesc dragostea, zice copila și ametește de bucurie.

Hermes se gândește în mijlocul beției dragostii cum să-i fure turma după-ce se va plictisi de fată.

În această vreme o nimphă îi aduce tridentul lui Poseidon, care coboară în grabă, dornic de a-l snopi în bătae pe cel ticălos de Hermes. Ajungând pe nesimțite, reușește să-i crolască două cu tridentul, mai înțepându-l în fugă într-o parte a corpului.

Hermes tot ticălos se prefăce într-un câine și alungă turma de oi, lăsând pe biata fată în culmea disperării.

— Nu plânge, îi șoptește Neptun, dacă vrei voi prefăce peștii râului în oi cu lână de diamante.

— Nici un cuvânt ticălos bătrân. N'o să mai cred de azi înainte nimănui. Toți m'au înșelat și tu ai să mă înșeli.

— Jur pe barba mea că mă voi purta cinstit!

— Atunci dă-mi o turmă de oi iar lână să le fie ca la cele obișnuite, cred că așa n'au să mai lăcomească la pușinul meu.

Și Neptun prefăce peștii râului într-o turmă de oi cu lână albă.

În patul lui de aur Zeus încearcă înzadar să doarmă. Se răsuțește la stânga și la dreapta și nu vede înaintea-i decât ciobănițe cu păr de aur.

— La urma urmelor fie ce o fi — se gândește în sineși și îmbrăcându-se de sărbătoare începu să coboare și el muntele.

Aici îl găsi pe Poseidon și se mânie foarte; „Tu quoque?“ răcni supărat și îl asvârle cu un bolovan drept în creștet. Neptun se rostogolește până în undele râului, care

il iau și alintându-l, îl duc până în mare, în palatu-i de cleștar.

Și acum Zeus rămâne singur; iar copila simțindu-i măreția privirii, îi primește dragostea fără șovăială.

— Cere ce vrei de la mine, îi zice Zeus măgulit de această iubire supusă.

— Să îmi dai zece turme de oi, fără să mi le furi și apoi să îmi dai o ciurdă de asini și una de câini; iar pe de asupra un munte de aur.

— Și la ce îți trebuie o bogăție atât de mare?

— Vreau să mă mărit, iar logodnicul meu e foarte lacom.

Zeus îi aduce îndată turmele cerute, rămânând ca muntele de aur să-l primească în ziua nunții.

Cineva îi șoptește preacinstitei Hera, că soțul său ar fi la ciobăniță. Obrajii ei s'aprinde de o mânie divină și poruncind la sine pe Hefaistos, îi zice: „Hermes e la păstorița din vale. Aruncă cu dibăcie de aici un laț din fir de plumb, astfel încât să îi prinzi pe amândoi îmbrățișați. Și, cum ai prins odată pe Marte.“

— Nu cumva e Zeus cel la păstoriță? Să mă ferească atunci cerul...

— Te asigur că e Hermes și că vrem să râdem pe socoteala lui.

Lațul fu aruncat și îl prinde pe Zeus de picior, iar tatăl ceresc simte viclenia și pe Hera, de-aceia se prefăce într-un câine cu păr lăptos și o ia la sănătoasa.

Câinii cei mulți văzând între ei pe unul strein se pun pe lătrate și întărându-se unul pe altul, încep să-l scormonească.

Sosește și Hera și Hefaistos.

— Vicleanul de Hermes s'a schimbat într-un câine — se prefăce Hera — cearcă și îl prinde și adu-mi-l înainte.

Hefaistos aruncă lațul și-l înhață, dar vai, simte o smucitură atât de

puternică încât se prăvale de zece ori zece mii de pași la vale.

— E Zeus — se tângue dânsul. — Jur pe ce am mai scump, jur pe tine strălucitul meu părinte, că am crezet că-i Hermes.

— Vin și mă desleagă ticălosule, răcnește de undeva din înălțimi, Zeus.

Hefaistos se târește în genunchi și sărutându-i mâna îl desleagă. Așteaptă să fie bătut și mult se bucură când își vede părintele tremurând și dispărând undeva în văzduhuri.

Hera se duce la ciobăniță și încercând-o de buclele-i de aur, o bate cu sete. Ciobănița se tângue și se jură că e cea mai puțin vinovată dintre toți, dar n'a putut rezista atotputerniciei zeilor. Hera continuă să o bată fără să se obosească și numai într'un târziu o întreabă:

— Ce ți-au plătit pentru că l-ai iubit?

— Mai nimic. Ceia-ce mi-au dat cu stânga, mi-au luat cu dreapta, doar ăst din urmă mi-a lăsat zece turme.

— Ți le voi lua înapoi, lăsându-ți numai atâtea câte ai avut, — și acum te cărăbănește. Să nu te mai prind în apropierea Olimpului, c'apoi ai plătit-o!

Copila îi sărută mâna și apoi pleacă cu oile la vale. Când simte că e departe și Hera n'o mai vede, sculpă disprețuitoare zicându-și:

— Zău e mult adevăr în proverbul: „Cine s'amestecă în tărăje, îl mânâncă porcii“.

Mai sculpă odată în spre Olimp și dispăre în vale.

Rugăm pe abonații noștri rămași în restanță cu plata abonamentului să binevoiască a ne trimite cât mai neîntârziat sumele ce ne datorează. Revista costă mult și nu se sprijină decât pe ajutorul ce-i vine dela abonații săi. De aceea credem că apelul acesta va fi înțeles și urmat.

CROCODILUL

de VICTOR RAKOSI

Traducere de I. Const. DeIabaia

Intr'o dimineață, când paznicii grădinii zoologice se coborâră în peștera crocodilului, văzură cum din gâtlejul monstrului atârna afară un picior în pantalon pestrîț și pantof de lac.

Ei puseră mâna pe făptașul necunoscut și-l traseră afară. Aflară atunci că nu era altcineva decât cassierul Alfons Csokor*, care obișnuia să-și petreacă timpul liber în grădina zoologică.

Crocodilul era patima lui, îl hrănea cu franzeluța, îl mângăia, cu un cuvânt cei doi trăiau într'o prietenie atât de bună, încât cassierul ar fi fost în stare să încredințeze fiarei..., a doua cheie a cassel de fier.

Dar prietenul necredincios îl înghiți într'o bună zi, și în aventura asta își găsiră amândoi moartea, crocodilul, ca și cassierul.

După o jumătate de oră, plângeau în peștera crocodilului un bărbat și o femeie. Femeia era soția lui Alfons Csokor, bărbatul era paznicul crocodililor din grădina zoologică.

— N'ai să mai verși lacrimi! se văita paznicul, desmerdând solzii aspril!

— Cine are să mă ducă pe mine la expoziția din Paris? plângea femeia.

— Și numai decât i-a trebuit un cassier, se tânguia paznicul, când eu îl hrăniam atât de bine. Și cel puțin dacă-și alegea un om slab! L'ar fi înghițit fără să se înnece.

Sfârșitul bocetelor a fost că văduva a intentat proces grădinei zoologice, cerând despăgubiri.

Dar grădina porni acțiune contra văduvii, motivând că un crocodil face mai mult de cât un bărbat.

Văduva ceru să se cheme experți pentru a decide în această contraversă. Ministerul amenință cu o cercetare judecătorească, la care trebuia să fie chemați ca pricepători în materie câțiva crocodili bătrâni.

Grădina zoologică declară că crocodilul era un animal neastâmpărat, pe când cassierul împotriva, prin urmare cassierul trebuia să bage de seamă ca să nu fie înghițit pecând crocodilul n'avea datoria să poarte grija ca să nu înghită pe cineva.

Eram pe vremea cea primului a-

jutor în biroul avocatului Dr. Bihalek și șeful meu mă însărcină cu pregătirea procesului. Noi o reprezentam pe văduva.

Redactai o acuzare atât de fantastică în contra grădinei zoologice în genere și a crocodililor îndeosebi, descrisei jalea văduvei în cuvinte atât de mișcătoare, încât șeful meu îmi spuse: Vezi, Condor, în dumneata se pierde un romancier. Nu ți-ai încercat niciodată talentul pe câmpul literelor?

— Ba da, am tradus o carte de bucate.

— Și de ce n'ai mers mai departe?

— Am făcut numai un popas.

— Te povățuesc să pornești la muncă, tinere.

Incurajarea aceasta îmi făcu bine. Șeful meu era un cunoscător al meseriei scrisului. Pe la 1845 a scris mult în „Frankenburgs Lebensbilder“. M'am așternut îndată pe lucru, abordând tema crocodolismului; îi cunoșteam toate căile și cărările. Altceva ar fi scos de aici un roman umoristic, dar eu eram un adept al școlii naturaliste. După fiecare pagină de gânduri negre, urma o pagină de grosolanii: Copiii n'aveau nici un respect de părinți, ginerii se îndrăgostiau de soacre; locuințele descrise, erau toate murdare și nu găseai acolo nici un singur om sănătos la trup sau la minte. Eram mândru de romanul meu și aveam siguranța că va fi confiscat în Austria, în vreme ce în Franța va ajunge la cincizeci de ediții.*)

Cu povestirea propriu zisă nu mi-am bătut prea mult capul, în schimb am descris cu multă grijă viața sufletească a bărbatului, a femeiei și a crocodilului, iar unde nu mă ajuta inspirația, turnam prostii impresionante. Era un capitol de o sută de pagini, care-mi plăcea mai ales: descrierea construcției unei case: cărămizile, piatra, grinzile, mortarul, fiecare avea câte un ton, câte un sunet, după cum era ciocnit, cloplit sau aruncat. Numai imitarea acestor sunete diferite, ocupa zece pagini.

Când opera fu gata, o dusei la un editor vestit, care a sprijinit totdeauna pe naturalisti.

*) Autorul avea desigur o părere greșită despre scrisul francez. (Nota tr.)

Mă întreba dacă romanul e prost li răspunsei cu un zimbet modest: „Cred că e bun, are să facă vâlvă“.

— Atunci n'am ce face cu dânsul.

— Cum, n'aveți ce face cu un roman bun?

— Mie mi-ar trebui, dar nu-i trebuie publicului. Publicul e sătul până 'n gât de așa zisele romane bune. Gazetele se prăpădesc de laude și nici unul nu se vinde. Dar, știți ce? scrieți un roman prost.

— Cum, adică?

— Vă dau rețeta: câteva sinucideri, femei perfide, bărbați înșelători, foarte multe fabule, diferite taine. Pun să-i facă ilustrații și-l public în fascicule, câte cincisprezece creștari.

Primii propunerea și scrisii un roman de grozăvii spăimântătoare. Pe directorul grădinii zoologice îl descrisei ca fioros dușman al oamenilor, un monstru, care, pentru stărpirea oameării, impoartează la noi pe cei mai feroci crocodili din adâncimile Nilului.

Văduva apărea ca o cochetă, draguță a tuturor husarilor, care prin necredința ei și-a mânat bărbatul la moarte, adică... în gura crocodilului. Pe bărbat l'am descris ca înstrăinător de bani publici. Altceva n'am știut ce să fac cu dânsul.

Pe coperta fiecărei fascicule se resfăța o ilustrație, și ce ilustrații. Fiecare gravură prezinta o noapte întunecoasă, un colț de stradă și un bărbat înfășurat într'o mantilă, cu un pumnal amenințător în mână. Poporul nu poate trăi fără asemenea năstrăvănii. La a cincea fascicolă, îmi sări în cap văduva, la a șasea mă înhăță directorul grădinii.

Ajunsei într'o situație comică.

Trebuia să cumpăr un nou crocodil pentru grădina zoologică, iar pe văduva cassierului s'o ieau de nevastă. Numai așa, mi se spunea că pot fi iertat și să nu se facă alți pași împotriva mea.

Dar romanul nu-l mai puteam continua, — aceasta era a treia condiție. Dar romanul se trăgea în douăzeci mii de exemplare și așa fi fost un tâmpit, dacă nu-l scoțteam mai departe. M'am însurat dar cu văduva. În chipul acesta, ea mă iertă, și fiind că pusese mâna iar pe un bărbat, ea iertă și grădina zoologică. Mulțumită acestei împrejurări, grădina mă iertă și ea pe mine.

Dar grădina tot n'avea crocodil și pentru aceasta ea continuă să urmărească pe nevastă-mea.

*) Cetii: Ciocor.

Atunci se întâmplă însă o minune: se trase loteria grădinii și biletul meu câștigă elefantul.

Cu un gest larg, dăruii grădinii elefantul câștigat și drept mulțumire, grădina lăasă soției mele pe crocodilul mort.

Acuma sunt romancier fericit, dar mereu se trezește în mine un gând chinuitor: dacă nevastă-mea mă pofteste într-o zi să vizitez grădina zoologică?!

INSEMNĂRI

Doă asociații culturale. În zilele din urmă presa românească s'a ocupat pe larg de cele două mai importante asociații culturale ale noastre, de bătrâna „Astra” dela Sibiu și de „Fundafia Principele Carol” dela București. Cea dintâi din prilejul adunării ei generale ce se va ținea în Zălau în 12, 13 și 14 Septembrie, iar de cea de-a doua din prilejul unui scandal ivit în jurul reprezentanților ei din Ardeal.

O paralelă între amândouă aceste societăți culturale ni se pare, prin urmare, și oportună și justificată. Și una și alta dintre ele au doar același scop nobil: de-a răspândi în masele populare într-o măsură cât mai largă lumina culturii naționale și numai căile, pe care aceste asociații s'a propie de finta lor sunt di erite. În adevăr, în vremece Astra dela Sibiu merge pe un drum bătătorii de peste un jumătate de veac, fără riscuri și fără salturi, dar cu atât mai sigur, — tânăra Fundafia bucureșteană preferă parca avânturile îndrăznețe și pentru ajungerea scopului ei, ea nu desprețuește nici preocupările comerciale, împreunate adesea cu uriașe riscuri materiale și mai ales morale. Scandalul izbucnit deunăzi în Cluj în jurul „directo- rului” pentru Ardeal al Fundafiei este un indiciu, că prețioasa societate culturală princiariă nu și-a știut selecționa înoldeaua nici oamenii și nici mijloacele. Or, acest lucru, este cel dintâi, pe care o societate culturală trebuie să-l aibă în vedere, dacă vrea, ea prestigiul ei moral să nu fie zdrențuit și opera ei să fie cu drag îmbrățișată de opinia publică.

Câtă deosebire există sub acest raport, între cele două asociații, este cunoscut. Pusă pe un temelii larg, la bătrâna noastră Astra conducerea nu e rezervată perpetue unei singure persoane și președintele ei se alege periodic, prin votul adunării generale, fapt care exclude, ca în fruntea ei s'ajungă vreodată vreo individualitate, care să nu merite aceasta înalta distincție. Acesta este poate și motivul, că într-o jumătate de veac prestigiul Asociației nu a fost niciodată înclinat și niciodată eclipsat. Cel o mie de ochi ai opiniei publice ardeleni au veghat cu sfințenie și cu gelozie, ca Astra să rămâie în toate vremile un înalt așezământ de cultură, fără pată și fără înclinări dubioase. Poate munca ei nu a fost toldeaua prea avântată, ceea ce a realizat însă, a fost un lucru cu temelii, profund onest și profund rodnic. Mulțumită acestei conduite, rădăcinile ei s'au înfipt adânc în solul nostru și ele s'au întins în toate colțurile Ardealului și Banatului. Avem tot temelii să credem, că același lucru se va petrece și acum,

când ea și-a întins ramurile și pe pământul Basarabiei, unde dragostea pentru cultura națională nu este totuși numai o iluzie, ci o realitate îmbucurătoare.

Cu totul altfel se petrec lucrurile la Fundafia Principele Carol. Opinia publică nu are în organizația acestei fundații nici-un cuvânt. Intemeiată de fostul Principe Moștenitor, conducerea ei este numită și nu aleasă, iar sub raport administrativ este un așezământ cu caracter strict individual.

Socotim o fundamentală greșală faptul acesta, pentru că lipsește societatea de cel mai puternic sprijin, pe care-l poate avea un așezământ cultural: de interesul opiniei publice pentru activitatea ei. Adunările generale al Astrei noastre sunt în aceasta privință o mărturie vie, de ceea ce trebuie și poate să fie o asociație culturală. Lipsindu-i fundației bucureștene acest factor de covârșitoare importanță, e firesc, ca ea s'fie trează opinia publică prin alte mijloace. Intre acestea se numără în rândul întâi, înținsa propagandă care i se face și apoi reclama făcută pentru preocupările ei comerciale, cum este cinematograful, chioscurile de ziare, etc.

Și-aici se pune nefericita întrebarea, dacă o asociație culturală e bine să scoală resursele ei de propagandă aproape numai din întreprinderi comerciale, ori e mai potrivit, ca ea să-și creleze aceste resurse într-o largă măsură și din cotizațiile membrilor și donațiunile filantropilor. Fără a exclude de tot prima soluție, suntem totuși de părerea, că ea nu este înăgădui să primeze celei de a doua, care este singură în drept să constituie razimul adevărat al unei asociații culturale.

În concluzie, fără să căutăm a slirbi sau reduce câtuș de puțin însemnătatea Fundafiei Principele Carol, ni se pare totuși justificat să pronunțăm părerea, că aceasta asociație culturală și-ar îndeplini mult mai cu folos rostul, dacă ar căuta să-și schimbe măcar puțin structura și și-ar înscrie în programul său deviza: pentru toți și a tuturor! Iar bătrâna noastră Astra în criza economică de azi poate n'ar fi rău să împrumute și ea ceva din preocupările comerciale ale surorii sale.

O nouă piesă școlară a dnei Elena Dr. Aciu. Dna Elena Dr. Aciu este astăzi în Ardeal ni se pare singura profesoară și scriitoare, pe care o preocupă chestiunea teatrului pentru școlari. Conștientă de înrăurirea enormă, pe care o are teatrul asupra formării sufletelor tinere, dânsa a scris o serie întreagă de piese pentru copii, în care coboară cu multă măiestrie sentimentele morale și naționale, cu tendința vădită de-a educa și de-a întări în tinerele noastre mlădițe și una și pe cealaltă dintre aceste două simțiri.

Această tendință se lămurește viu și din ultima piesă a dnei Elena Dr. Aciu, care se intitulează *Bunica*. E o piesă ușoară, cu o acțiune vie și mai ales cu un enorm procent de patriotim plin de avânt și de căldură, care dacă ar fi nițel mai impersonal, ar fi poate mai prețios. Noua piesă a dnei Elena Dr. Aciu, va avea, credem, aceeași primire căldu-

roasă, pe care a avut o și feerica „Ileana Cosinzeana”.

Liceul Aurel Vlaicu. Soarta liceului românesc Aurel Vlaicu din Orăștie revine de câțiva ani încoaci, cu o regularitate matematică pe tapet, de câte ori se apropie toamna. Acest falnic așezământ de cultură, înzestrat cu un select corp profesoral și condus de-o strălucită forță pedagogică, — nu-și are nici astăzi clădirea sa proprie și din pricina aceasta deasupra lui atarnă necontenit sabia lui Damocle. Aciuți într-o clădire veche abandonată de fostul gimnaz reformat, — Liceul Aurel Vlaicu este silit a sta ghemuit în încăperi scunde și umede, în vremece la câteva sute de pași de el se resfață în bătaia soarelui cea mai modernă clădire școlară, din câte sunt în Ardeal fără ca cineva să i ia folosul și fără ca liniștea ei de mormânt să fie turburată nici de cea mai mică mișcare. Aceasta este clădirea cea nouă a gimnaziului Kun, care odată cu schimbarea regimului a trebuit să închidă ochii, căci n-a mai avut numărul necesar de elevi, ca să poată trăi. Pentru care minte ordonată nu este până la evidență clar, că această clădire, a căreia drept de proprietate este astăzi tras de altfel la îndoială de către statul român, — are un rost mult mai mare decât să stea zăvorâtă și să nu servească la nimic? De ani de zile suflarea românească din Orăștie și jur cere, ca Liceul Aurel Vlaicu să fie adăpostit și te prinde mirarea, cum miniștrii noștri de până acum nu i-au dat o justă soluție acestei cereri. Acest lucru se așteaptă acum dela Dl ministru Petrovici, care vizitând în zilele trecute Orăștia s-a întreținut cu reprezentanții liceului Aurel Vlaicu și le-a făgăduit tot sprijinul său pentru a pune la adăpost aceasta distinsă școală românească din județul Hunedoarei de orice primejdie.

Un an dela moartea lui Ion Slavici. S'a încheiat un an, decând scriitorul Ion Slavici, care însemnează o atât de strălucită dară în literatura noastră, a închis ochii pentru totdeauna. Din prilejul acesta presa românească, politică și literară deopotrivă, a avut cele mai selecte cuvinte pentru meritele marelui dispărut care începe astfel să fie reintegrat în toate drepturile lui de scriitor ilustru. În adevăr, aceea ce e vecinic, geniul său strălucitor, va rămânea deapururi și va fi an de an tot mai scripitor, tot mai apreciat. Debarasându-ne de patimele, care ne-au frământat deopotrivă pe toți adineaori, — astăzi ne înșirăm și noi alături de aceia, cari își reamintesc numai de strălucitul său talent, care a fost o podoabă a literaturii române. Proza lui viguroasă va face astfel să renască în noi iarăș ori de câte ori am lua vreo carte de a sa în mână, numai icoana senină a aceluia, care a încrestat cel dintâi în istoria noastră culturală și politică marele adevăr, că soarele Românismului la București răsare!

POȘTA ADMINISTRAȚIEI

George Tohătan: Implinim cererea Dv I. N. Ionescu: Suma trimisă de Dv. am contat-o pe anul trecut. Mai aveți de plată abonamentul pe anul acesta, adecă 300 lei. Binevoiți a ne scrie cari numeri vă lipsesc să vii trimitem din nou.

DUHUL CEL RĂU

— ROMAN —

I. Prorocul Ilie

Nu-i fericire mai mare, decât munca. Fie că prinzi plugul de coarne și apeși cu toată puterea pe ele, ca să între cât mai adânc ferul în umedul pământ, fie că lei coasa sclipitoare și încovoiat de spate răstorni brazdă peste brazdă, fie că plecat deasupra unei cărți cauți să deslegi tainele ei, cetînd cu încordare filă după filă, săvârșești același muncă sfântă, care singură poate da fericire. Într'un caz, ca și'n celalalt uiți toate durerile tale mărunte și nu simți decât, bucuria de-a fi sănătos și de-a putea lucra...

În dimineața aceasta de vară, deși-i zi de sărbătoare, sfântul proroc Ilie, oamenii din Măgura s'au sculat, ca și altă dată, deodată cu zorile. Cel din urmă licărit de stea abia s'a stins și ei sunt în picioare. Pe drum s'aud tălângi și trec la pășune și vite și oi și capre.

Ion Pescaru iese din casă cu fața senină și se duce spre fântâna din fundul curții. Trage cuiul și lasă roata să se învâртеască dela sine. Vadra cade cu iuteală în adânc și după ce se aude un plescăit scurt, Pescaru începe să învâртеască de roată. Muschii lui se încordă pe brațul de deasupra și roata se'nvâртеște repede repede, că abia-i mai zărești spițele. Lanțul se'ndrugă pe sul fâșie lângă fâșie și nu numeri zece până ce vadra răsare din adânc, plină cu apă limpede și răcoritoare.

Pescaru toarnă din vadră în doniță, se trage mai departe nițel și golind din cort în pumni, dă cu apa pe față. Se spală bine pe cap, pe grumaz, lea apoi ștergarul dela cingătoare și făcând o cruce largă se'ntoarce spre răsărit și se șterge. Razele soarelui chiar atunci răsar și ele și umplînd ograda de lumină, îi usucă de pe păr cei din urmă picur de apă. Din tinda casei răsare capul bălai al Iliei, nevasta sa, cu obraji rumeni, ca o petală de floare de măr și strigă la Pescaru:

— Adu-mi și mie-o doniță de apă rece, din fundul fântânii. Se trage apoi mai napol, își leagă cămașa pela brâu cu brăcila lungă, colorată și duce mâna la tâmplă să-și potrivească părul. Pescaru vine cu apa și înainte de-ai da donița, o stropește cu un fir de busuioc verde, rupt din grădinița de flori. Ea face o mișcare, de amenințare și de frică în aceeași vreme, și iea cu drag donița din mâna lui noduroasă și arsă de soare.

— Azi e sărbătoare, Ioane, noi ne ducem cu copiii la biserică, mai încolo. Vii și tu pe când iese popa, nu-l așa?

— Ba da, mă duc numai să dau câteva târcoale pe la fân, să-l întorc odată și-apoi vin și eu. Mă iartă Dzeu, că lucru și astăzi, dar aș vrea să-l știu uscat, să nu mă prindă ploala pe după amiaz, mai spre sară!

— Abunăseama, ști, că la sfântul Ilie plouă de obicei. Vezi însă de te grăbește, să nu întârzi prea mult.

Cuvintele din urmă răsunară ca un fel de îngrijorare și Pescaru, plecând spre poartă, nu-i mai răs-

punde. Se mulțumește numai să-i facă semn din cap și piere...

Ileana aleargă la lemne, rupe surcele și aprinde focul. Pune o oală la foc și toarnă în ea apă, lasă apoi și intră în grădină. Își sufulecă cămașa până din sus de ghenunchi și începe să culeagă mazere verde. Cum stă plecată pe răzor, picioarele ei se văd până din sus de ghenunchi. O piele albă, rumenă parcă, acopere mușchii și pulpele ei par ca de marmoră. Câteodată se îndreaptă și obraji îi ard, așa sânt de roșii de sângele, care se coboară în ei. Sub cămașa subțire și albă, se vede cum se umflă și se desumflă pieptul voinic și sânii par cu adevărat două mere părguite.

Încă nu-și umple bine poala de mazere verde și din tindă răsună cuvinte subțiri și plângătoare:

— Mamă, mamă, Sofica nu-mi dă pace!

— Ba nu, Ionică nu-mi dă pace, mamă. El a luat oala cu lapte și nu-mi dă și mie.

Ileana se'ntoarce spre casă și aleargă grăbită, cu poala cămeșii în sus și cu picioarele goale. Sare peste pârlez și taie ograda spre casă. Pare-o căprioară speriată și nu vede că din drum, peste gardul cel mic, o privesc cu lăcomie doi ochii negri și plini de patimi...

Când omul are de lucru, nu bagă de seamă, cum trece vremea. Ileana a împăcat copiii, a directat prin casă, a scuturat, a pus mazărea la foc și acum îmbracă fetița. Îi dă cămașa albă, cu flori la pumnulul mănecii și cu flori pe piept, iar la umăr cu cheie. În picioare îi dă ciorapi și ghețe galbene, cumpărate în târg de Paști. Numai ea știe, câte ouă a mai dus la bolta jidanului, ca să adune paraluțele de lipsă pentru gheteșoarele fetiței. Bărbatul său nu știa nimic. Când s'a dus la târg cu el pentru alte nevoi de-ale casei, după nițel var ca să spoiasca casa de Paști, după roșele de ouă, după un pumn de făină albă și după o leacă de zahăr, ea s'a repezit și până la o șatră, unde se vindeau ghețe și repede a ales perechea asta pentru fetiță. Negustorul i-a luat pe ele 2 zloți. I-s-au părut cam scumpe, însă i-a dat dacă a văzut că nu mai poate storce nimic din preț.

— Ia-le, femeie, că-s ghețe frumoase, pentru copil de domn, i-a zis negrețul și Ileana le-a luat și-a numărat paralele la el pe masă, un argint de 2 coroane și doi de câte una.

După fetița vine rândul pe băiat. Ionică mai ștrengar nu prea se lasă să-l gătească mamă-sa. Până-i dă cămașa, până-i încalță opincile, până-l spală și-i dă de două ori în cap cu pieptenul cel des, el se mișcă întruna și se scâncește:

— Lasă-mă, mamă, să mă gat eu.

Prins odată în mână, mama nu-l mai lasă, până când nu-l gătește din tălpi până'n creștet. Apoi se'mbracă și ea. Își iea cămașa de sărbătoare, își pune șorț cu flori și broboadă de mătase. Pe când îl gata, soarele-i sus pe cer și răsună toaca.

Își iea coplașii de mână, face cruce largă și pornește încet spre biserică, după ce mai rupe un fir de busuioc și-i dă fetiței o floare să și-o anine la cingătoare...

Ion Pescaru e om sărac. N'are decât o palmă de arătură, una de fânațe, o porție de pădure și vatra casei din sat, cu grădinița mică, să dai cu piatră până'n capătul ei. Ileana, încă nu i-a adus cine știe ce zestre mare. Părinții ei mai având trei fete mai mici ca ea, nu i-a putut face rost, decât de 100 de zlofi, când s'a măritat. Pe banii aceștia Pescaru a cumpărat o junincă și niciodată nu s'a gândit că a luat fată săracă. El o iubea, mai presus de toate și nu i-a cerut bani. De frumoasă era frumoasă, harnică foc și cinstită. La altceva la ce să se mai gândească? Nu i-a cerut nici un ban zestre, dar dacă a adus juninca la casă, nu i-a părut rău. Acum la șase ani după căsătoria lor, juninca-i vacă cu al doilea vițel. Un vițel a mai vândut anul trecut și pe bani a umplut golurile din gospodărie, și-a cumpărat o purcică, care acum e scroafă și stă să fete. E mulțumit cu ce are și nu cere dela Dumnezeu decât sănătate să poată munci. Prin capul lui nu trec gânduri negre de nemulțumire, de ocară. E îndestulit cu soarta și când se uită la nevastă și la copilași, îi râd ochii de fericire. Ce mai vrea el dela bunul Dumnezeu? Numai să nu păcătuiască, să fie nemulțumit!

Când a pornit azi dimineață de acasă să 'ntoarcă, înainte de-a toca, fânul acesta, par'că avea o piatră pe inimă. Nu știa de ce, dar îi venea greu să meargă la lucru. A răzbit însă repede slăbla, ce-l apucase și acum îi pare bine și privește mulțumit, că și-a isprăvit treaba. Ce bine o să-i prindă fânul acesta colo la iarnă Joiți și vițelului, când l'o înșărca. Cum a cosit din vreme, nădăduiește să scoată și un rând de otavă și pe urmă să mai și pască locul. Mulțumit de gândurile acestea, pornește încet și auzind toaca, își face cruce și îngână:

— Doamne, iartă-mă, dacă am greșit înaintea ta, lucrând în ziua de sfântul Ilie...

*

Biserica e plină de lume. Pe lângă mirosul plăcut de tămâie în tot cuprinsul ei mai este răspândit și un miros tare de tămâiță, de călăpăr, de busuioac și alte flori, pe cari femeile mai în vârstă le țin în mână, cele tinere prinse la cingătoare, iar flăcăii în pălării. În aer plutește un năduș greu, care scoate pe frunți mărgelile mici de sudoare și oamenii se șterg din când cu dosul mâinii, cu mâneca largă a cămășii, ori cu năframele pe cari le țin sub curea. Slujba e plină de evlavie, fețele arse de soare stau înșiruite pline de seriozitate și ghenunchii se pleacă cu smerenie înaintea odoarelor bisericesti și a sfintei evanghelii. Când preotul rostește din altar câte-un „amin“, toți se 'nchină adânc și făcându-și câte o cruce largă, șoptesc în cor: *amin*.

Ion Pescaru a intrat în biserică pela credeu. Din pragul ușii a aruncat o privire spre partea unde stau femeile și văzând pe Ileana cu copilașii, a trecut liniștit înainte, de partea bărbaților. Ascultă acum cu aceiași evlavie și el, ca și ceilalți, se 'nchină până la pământ, își face cruce și privește cu ochii ficși înainte, spre altar. Neliniștea de azi dimineață par'că încearcă să i se strecoare iar în suflet, dar el o gonește prin rugăciuni. Cu o voință puternică se cufundă în gânduri religioase și simte cum învinge răul, numai prin rugăciunile, ce le rostește din adâncul sufletului...

Porțile altarului se deschid și preotul apare deodată în ușă. Slujba s'a terminat acum și el ține credincioșilor o mică cuvântare.

— „În numele tatălui, al fiului și al sfântului duh, amin“.

Țăranii își fac cruce, se 'nchină și repetă și ei cu toții, după preot:

— „În numele tatălui, al fiului și al sfântului duh, amin“. Răsufală apoi ușurați și-și incoardă cu toții luarea aminte. Vorbele preotului cad una câte una, respicate și înțelese, și lasă urme adânci, neșterse în suflete.

— Mare primejdie, fraților, amenință omenirea, — începe preotul cu glas tremurător vorbirea sa. — „Împăratul nostru și cel al Prusului vor să calce cu oaste Sârbia mică și neputincioasă și va curge sumedenie de sânge omenesc, că Sârbia nu va fi lăsată singură, ci va sări în ajutorul ei și marea și puternica Rusie și poate și Franța și Italia. Voi, bunii mei credincioși, oricum s'ar întâmpla lucrurile și în orice primejdie veți ajunge, gândiți-vă totdeauna la cel de sus, că el ocrotește toate neamurile bune și cu dreptate, ca și pe oamenii cei slabi și drepti“...

Toți ascultă cu evlavie și când din cap, aprobă cuvintele celuia, care vorbește în odăjdii și caută să le mângâie sufletele. De câteva zile aud și ei vorbindu-se intruna de războiu, de moartea lui Franz Ferdinand și a nevestei lui. Gazetele au scris și scriu și acum de așa ceva, dar tot nu și-au spart capul cu lucrul acesta până acum, că nu prea credeau să facă războiu bătrânul împărat din Viena, care câte războaie a purtat pe toate le-a pierdut.

Acum însă, că spune domnul părinte lucrul acesta, sufletul lor se mișcă par'că și mintea lor începe să cuprindă în toată grozăvenia lui războiul.

Toată lumea lasă, îngândurată din biserică și fiecare apucă pe câte-o potecă, ca să ajungă mai degrabă acasă. Pescaru merge lângă nevastă și pornește împreună cu ea, luând în brațe pe Ionică, care se plânge că-l dor picioarele...

Cum coboară toți patru spre casă, pe coasta dealului în jos, înaintea lor se desfășură panorame pline de splendoare. Prin mijlocul țarinei curge domol bătrânul Mureș și fața lui strălucește par'că în bătaia soarelui. Un șir de plute venite din fundul Ardealului stau legate de sălcii mai din sus de moară și o luntriță trece spre celalalt țărm, în linie dreaptă aproape. În fața lor se ridică dealurile cari nu se mai isprăvesc pe aci pe aproape, ci se tot continuă până în Bănat, până pe la Caransebeș și de-acolo mai departe până spre granița românească. Mai de mult, când erau haiduci, spunea moșu lui Pescaru, chiar pe-acolo se ascundeau hoșii, după câte-o ispravă făcută la câte-un bogătaș pe-aici pe valea Murășului. Acolo apoi nu-i mai putea urmări nimeni. De-cum apucau în pădurile astea de peste Murăș, urma lor era pierdută și nu îndrăznia nimenea să se mai ducă să-i caute.

Acum, n'o mai fi așa, firește. Acum pădurile sunt ale statului și sunt pădurari prin ele, dar la caz de nevoie biata pădure tot te adăposteste.

— Oare câte zile faci până la granița României, prin pădurile astea, Ileano? întrebă el așa dintr'odată, coborând ochii de pe culmea dealurilor din față, spre nevastă-sa, care mergea cu băgare de seamă alături, ținându-și fetița de mână.

— „Să tot faci vreo patru-cinci“, zice nevasta încet și se ferește cu grije de-o peatră mare, care-i stă în cale...

* * *

— Ileano, văzuși tu azi la horă cum se apropiau de joc întruna jandarmii și cum sclipiau balonetele lor lungi?“, zise Pescaru către nevasta sa încet, în vremece-și întindea pe lavită hainele de sărbătoare și se pregătea de culcat. Nevasta directica ceva pe masă și coperi mai bine colțul unei ferești cu perdeaua, ca să nu se vadă de-afară în casă. Obrajii ei ardeau și-acum și una-două lua ulcica să bea cu ea apă. Jucase toată ziua azi, și obosise. Acum îi venea întruna să bea, ca și când ar fi mâncat o varză umplută cu carne de porc. Măcar că nu mâncase decât din mazărea verde, pe care o culesese azi dimineață.

— Vezi, tu, Ioane, mie-mi place tare jocul. Când simt eu, că mă prinzi tu pe-aici pe la cingătău și mă 'nvârți pe sub mână, — simt așa ceva, ca și când aș pluti și aș fi ca o peană de ușoară. Dar tu să nu te superi, de asta, că mie-mi place jocul. Așa-i neamul meu. Tata, om cărunt, și-acum chiuite și pleznește din degete la câte-o petrecanie. Jocul eu nu-l joc ca alte femei, ca să mai schimb o vorbă cu câte-un flăcău, să mă știu alintată de-o soaptă. Nul Eu îl joc de dragul lui, că-i joc. Și de-aceea joc cu foc și seara nu mai pot. Nu mai pot, Ioane, vite nu mai pot. Acum cad moartă de obosită și dorm dusă până mâine. Iar mâine, în zori, hai la lucru“...

Pescaru ascultă cu băgere de seamă la toată vorba nevastă-sii. Ii place să asculte cum vorbește, că are ceva dulce și 'n grai, nu numai la chip. 'El știe bine, că-i place jocul, că e jucătoare neîntrecută, că multe perechi de ghețe a rupt el jucând-o cât a fost fată, ba și acum de când e măritată. De-aceea nu se miră și ascultă cum dă din gurită, dar vede în aceiaș vreme și cum îi umblă mâinile, prinzând ba una ba alta. „Femeea asta-i argint viu, nu alta“ — își zice el în gând și privește cu drag cum își desface din conciu părul și-l lasă să-i cadă valuri pe umăr. Un păr galben, ca paiul de grâu copt, care strălucește în bătaia soarelui. Ce drag îi e lui părul acesta și ochii și fața și toată făptura. Iși plimbă cu drag ochii peste ea și văzându-i prin cămașuța subțire și albă ca zăpada cum îi stau ridicați sânii, zice 'ncet:

— Mult ești tu frumoasă, Ileano!

Ea prinde căutătura lui, duce involuntar mâna la cămașă, ca și când ar fi deschiată și pleacă capul în jos. O roșeață vie îi trece prin tot trupul și i se oprește 'n obraji, încingându-se până 'n vârful ure-

chilor... Intrerupe apoi vorba și dă să stângă lampa. În clipa aceea un durduit lung s'aude dinspre miază-zi și se cutremură toate ferestrele. Scurt după asta apoi un fulger luminează întunericul de-afară și Ileana-și face semnul crucii:

— Doamne păzește-ne! Ai strâns fânul, Ioane?

— Strâns dragă, strâns. După prânz m'am dus și l'am strâns. Mi-a ajutat și Trandafir și l'am pus pe par. De pe partea asta-s liniștit, că la iarnă vacuța nu are să moară de foame.

— Bine, dragă, bine că l'ai strâns, că cine știe, ce are să mai fie?! Auziai ce spunea azi părintele? Ioane, dacă ar fi războiu, eu m'ași prăpădi de durere. Să rămân eu singură cu copilașii aceștia, și să te știu dus departe, în ploaie de gloanțe... Oh, Doamne, Doamne, să nu vorbesc într'un ceas răul...
Lovi ușor cu degetul în masă și suflă în lampă.

În clipa aceea un nou durduit și un fulger nou luminează întunericul de-afară. Casa se scutură din temelii și geamurile par'că se sparseră. La picioarele patului lor, copilașii se 'nvărtiră în somn pe altă parte și Ileana se vări tremurând și ea, sub învelitoare.

Afară se auziră apoi picuri grei pe coperiș, ca și când ar fi aruncat cineva un pumn de petricele. Șindrilele pârăiră și strașina începu curând să curgă.

Cei doi soți nu mai vorbiră multă vreme. În casă se făcu o liniște de moarte și se auzia bine răsufletul celor doi copilași, cari dormiau atât de dulce și atât de adânc. Din când în când câte-un fulger mai lumina întunericul din casă și bezna de-afară și Ileana privea atunci speriată spre ferești...

Ploala nu ținu mult. Norii trecură mai departe și afară se luminează încetul cu încetul. Stelele răsăriseră și ele una câte una și luna scâldea în vâpala ei rece întreagă căsuța. Razele ei străbătuseră înăuntrul odăii și se prelingeau pe peretele scund din față. În liniștea aceasta, ca de mormânt, un greeruș începu să fărâie lângă vatră și cântecul lui subțire par'că picura viață în cuprinsul acestei căsuțe tăcute...

Ileana se 'ntoarse într'o dungă și luând capul lui Ion între mâini, zise cu un glas 'în, dulce și plin de teamă par'că:

— Oare să fie războiu, Ioane?!

Pescaru oftă adânc și nu răspunse. Ce să și fi răspuns, când și el ar fi vrut să 'ntrebe acelaș lucru...

SEBASTIAN BORNEMISA

„COSINZEANA“

REVISTĂ SĂPTĂMĂNALĂ LITERARĂ

BIROUL:

CLUJ, PIATA CUZA VODĂ
No. 16

UN EXEMPLAR 6 LEI

PENTRU COLABORATORI:

Manuscrisele trimise trebuiesc scrise citeț, în rânduri rare, pe o singură pagină. Lucrările nepublicate se ard.

PENTRU AUTORI ȘI EDITORI:

Lucrările trimise într'un singur exemplar se publică numai la bibliografie. Pentru recenzii trimiteți două exemplare pe adresa redacției. Revistele fac excepție dela această regulă.

ABONAMENTE:

PE UN AN ÎN ȚARĂ 300 L.
ÎN STRĂINĂTATE 600 L.

UN EXEMPLAR 6 LEI

Abonați pentru săteni

foaia poporală ilustrată

„LUMEA ȘI ȚARA“

Adresa: Cluj, P. Cuza Vodă 16

Numeri de probă gratuit

**CETIȚI
DOUĂ IUBIRI**

POEZIE LIRICE

DE

RADU MĂRGEAN

DE VÂNZARE

la Administrația revistei „Cosinzeana“

PREȚUL 10 L E I

Cadoul cel mai frumos pe care-l
puteți face unui prieten,
rude sau cunoscut, este
o colecție din re-
vista săptămă-
nală

„COSINZEANA“

cu
sute de
ilustrații,
poezii, nuvele,
schife romane, articole
dări de seamă și flori de o zi

Colecția din anul 1922 costă
120, cea din 1923, 150 Lei,
cea din 1924 și 1925 câte
200 Lei.

Adresa destinatarului

O C U L T I S M

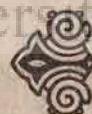

Reușești în viață numai prin
voință. Ca să-ți poți forma voința
trebuie să te cunoști.

Venim în ajutorul Dumniavoa-
stră, descriindu-vă perfect tem-
peramentul și facultățile naturale
psihice.

Trimiteți la redacție: o foto-
grafie și suma de Lei 60, arătând
care vă este culoarea ochilor
(negru, căprui, verde, albastru),
statura (înalt, subțire, scurt, gras),
etatea, sexul, ocupația și scrisoarea
D-ștră scrisă necaligrafic (natu-
rală).

Puteți formula și câteva între-
bări asupra talentelor înăscute,
cari vă interesează.

FOTOGRAFIA SE ÎNAPOIAZĂ

**IMPRIMATE DE ORICE NATURA
FURNIZEAZĂ
PROMPT
ȘIEFTIN**

T
IPOGRAFIA

D^r. S. BORNEMISA

CLUJ
PIAȚA CUZA
VODĂ No. 16

COMENZI

VENITE PRIN POSTĂ SE EXECUTĂ CU PRCADERE !!!